

Milletlerarası Adalet Divanı Statüsünün 36 ncı maddesinin 2 nci fıkrasında derpiş olunan ve hukuki uyumsuzlukların çözülmesi hususunda Divanın yargı hakkını önceden tanımayı gerektiren ihtiyari kayda katılma hakkında kanun tasarısı ve Dışişleri ve Adalet Komisyonları raporları (1/131)

T. C.

Başbakanlık

Muameleat Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71 - 649, 6/294

3 . II . 1947

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Milletlerarası Adalet Divanı Statüsünün 36 ncı maddesinin ikinci fıkrasında derpiş olunan ve hukuki uyumsuzlukların çözülmesi hususunda divanın yargı hakkını önceden tanımayı gerektiren ihtiyari kayda katılma hakkında Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 15 . I . 1947 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu arz ederim.

Başbakan

B. Peker

Gerekeçe

İkinci Dünya Savaşından sonra, eski Milletler Cemiyetinin yerini tutmak üzere kurulan Birleşmiş Milletler Teşkilâtına, eski Beynelmillel Adalet Divanının yerine geçen Milletlerarası Adalet Divanı, Milletlerarası hukuki uyumsuzlukları çözmek ödeviyle, terfik edilmiştir.

Birleşmiş Milletler Teşkilâtını kuran, San Fransisco'da toplanmış elli bir Devletten biri olduğumuz gibi, Andlaşma ile Adalet Divanı Statüsünü de en kısa bir zamanda kabul etmiş olmakla, barış içinde milletlerarası işbirliği idealine bağlılığımızı, bütün dünyanın gözü önünde, göstermiş bulunduk.

Milletlerarası Adalet Divanı Statüsünün - birçok noktalarda eski Adalet Divanı Statüsünün aynı olan - hükümleri arasında en ziyade göze çarpanlardan biri de, Statüyü kabul eden Hükümetlerin, herhangi bir zaman, aynı vecibeyi kabul etmiş herhangi bir başka Devlete karşı, mevzuu itibarıyla sınırlandırılmış, hukuki mahiyetteki uyumsuzlukların hepsi hususunda Divanın kaza hakkını bi-hakkın ve özel anlaşma olmaksızın, mecburi olarak, kendileri için tanıdıklarını peşinen beyan edebileceklerini ifade eden 36 - ncı maddenin 2 - ncı fıkrasıdır. Şüphe yoktur ki, Birleşmiş Milletler Andlaşması ve Adalet Divanı Statüsü ile erişilmek istenilen hedeflere varmak hususunda samimi istek besleyen her Devlet böyle bir kayda katılmaktan sakınmaz ve bunu barış yolunda atılmış bir adım sayar. Nitekim, eski Statüsünün aynı maddesinde yer almış olan aynı hükme eski Adalet Divanının üyelerinden birçoğu ve bu arada Hükümetimiz de, katılmış bulunuyordu.

Aynı maddenin 3 ncü fıkrasında, bu hususta Devletlerce yapılacak beyanın kayıtsız şartsız veya

karşılıklılık şartıyla ve muayyen bir süre için yapılabileceği gösterilmiştir.

Cumhuriyet Hükümeti, Büyük Millet Meclisinin 2774 sayılı Kanun ile verdiği yetkiye dayanarak, eski Statünün bu husustaki kaydına, uyumsuzluğun ve onu doğuran olayın itibakımız tarihinden sonra tahaddüs etmiş olması ve Divan Statüsünün saymakta olduğu zümrelerden bahınması ve karşılıklılık şartları ile, süre tâyin ederek, beş yıl için katılış ve Türkiye'nin akit ve kabul ettiği ve uyumsuzlukların çözülmesi için başka bir usulü derpiş eden sözleşme ve andlaşmaların uygulanmasına doğrudan doğruya veya bilvasıta mütaallik bulunan ihtilâfları işbu kaydın dışında tutmuş idi.

Milletlerarası uyumsuzlukların barış yoluyla çözülmesi bahsinde Hükümetimizin durumunda bir değişiklik yoktur. Görüşümüzün açıkça belirtilmesinde ve yeni Statünün tamamen aynı olan hükümünü kabul etmek hususundaki iyi niyetimizin gösterilmesinde, bugün için dahi, eski Statüye karşı durumumuzu tâyinde düşünölen faydalar vardır.

Bu düşünce ile, eski Adalet Divanı Statüsüne karşı aldığımız durumu aynen muhafaza demek olan yeni Statünün sözü geçen hükmüne aynı kayıtlar altında katılmak hususunda karar alınması tavsiyeye değer görölmektedir.

Dışışleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Dışışleri Komisyonu

Esas No. 1/131

Karar No. 14

10 . II . 1947

Yüksek Başkanlığa

Milletlerarası adalet divanı statüsünün 36 ne maddesinin ikinci fıkrısında derpiş olunan ve hukuki uyumsuzlukların çözölməsi hususunda Divanın yargı hakkını önceden tanımayı gerektiren ihtiyari kayda katılma hakkında Dışışleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 15 . I . 1947 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı ktrarlaştırılıp Komisyonumuza havale edilen kanun tasarısı ve gerekçesi Komisyonumuz tarafından Dışışleri Bakanı hazır olduğu halde göröşölüp incelendi.

Milletlerarası münasebetlerde hukuk ve adalet esaslarının hükümran olduğunu görnnek Devletimiz dış politikasının ana hatlarından olduğundan bu hedefe doğru ilerlemeyi kolaylaştırı-

cek mahiyette görölen bu kanun tasarısı Komisyonumuzca uygun görölmüştür.

Havalesi gereğince Adalet Komisyonuna gönderilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Dışışleri Komisyonu Başkanı

Bilecik

M. Ş. Esendal

Afyon

Dr. C. Tunca

Burdur

F. Altay

Manisa

Ş. R. Hatipođlu

Sözcü

Kocaeli

N. Erim

Aydın

Dr. M. Germen

İzmir

Yücel

Samsun

C. Bilsel

Kâtip

Gümüşane

E. Tör

Bolu

H. C. Çambel

Manisa

A. R. Artunkal

Sivas

N. Sadak

Adalet Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Adalet Komisyonu

Esas No. 1/131

Karar No. 21

2. V. 1947

Yüksek Başkanlığa

Milletlerarası Adalet Divanı Statüsünün 36 nci maddesinin ikinci fıkrasında derpiş olunan ve hukuki uygunsuzlukların cözülmesi hususunda Divanın yargı hakkını önceden tanımayı gerektiren ihtiyari kayda katılma hakkında Dışişleri Bakanlığınca hazırlanıp Bakanlar Kurulunun 15. I. 1947 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısı 10. II. 1947 tarihinde Komisyonumuza havale edilmekle Dışişleri Bakanlığı mümessilleri huzuriyle incelendi.

San Fransisko'da 26 Haziran 1945 tarihinde yapılmış ve imzalanmış olan Birleşmiş Milletler antlaşmasıyla Milletlerarası Adalet Divanı Statüsü Yüksek Meclise 15. VIII. 1945 gün ve 4801 sayılı Kanunla onanmış bulunmaktadır. Bunlardan Birleşmiş Milletler Adalet Divanı Statüsünün 36 nci maddesinin ikinci fıkrasında aynen «İşbu Statüye taraf olan Devletler herhangi bir zaman, aynı vecibeyi kabul eden herhangi bir başka Devlete karşı mevzu aşağıda gösterilmiş olan hukukî mahiyette uyumsuzlukların hepsi hususunda Divanın kaza hakkını bihakm ve özel anlaşma olmaksızın, mecburî olarak tanıdıklarını beyan edebilirler» denilmektedir.

San Fransisko'da bu Antlaşmaya iştirak eden Devletlerden bir kısmı Statünün bu davetine imtisal ederek bu beyanı yapmışlar bir kısmı da bu beyanı yapmak için Meclislerinden salâhiyet talebetmişlerdir.

Lâyiha metninde zikredilen beyan şartları müteakabiliyet esasına istinat etmekte ve muayyen bir süre ile tahdit edilmiş bulunmakta ol-

duğu gibi beynelmilel hukuk esaslarına da aykırı bulunmamaktadır. Esasen Beynelmillel Daimî Adalet Divanına mütaallik bazı metinlere iltihakımız hakkındaki Yüksek Meclise kabul olunan 10. VI. 1935 tarih ve 2776 sayılı Kanunla bu hususlar eski Daimî Adalet Divanına iltihakımız sırasında dahi aynen kabul edilmiştir. Bugünkü statüde de bu şartlardan gayri bir kayıt ilâvesi istenmemiş olmakla Birleşmiş Milletler Antlaşmasının yürümesini ve Milletlerarası münasebetlerde hukuk ve adalet esaslarının hâkim olmasını dış siyasetinde esas unsur olarak kabul etmiş olan Hükümetimizin bu teklifi yerinde olduğundan Komisyonumuzca kabule şayan görülmüştür.

Ancak metinde müteakabiliyet yerine «Karşılıklık» tabirinin istimal edilmiş olması bu maksadı temine yeter görülmediğinden yalnız bu tabir değiştirilmek suretiyle Hükümetçe hazırlanan metin kabul edilmiştir.

Kamutayın Yüce tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Adalet Ko. Başkanı	Sözetü	Kâtip
Trabzon	Kırşehir	Manisa
R. Karadeniz	S. Kurutluoğlu	K. Coşkunoğlu
Antalya	Balıkesir	Denizli
N. Aksoy	O. N. Barcu	N. Küçükca
Erzincan	İsparta	İzmir
A. Fırat	R. Güllü	E. Öran
Kastamonu	Kayseri	Kayseri
Dr. F. Ecevit	S. A. Feyzioğlu	R. Özsoy
Konya		Rize
H. Karagülle		Dr. S. A. Dilemre

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Milletlerarası Adalet Divanı Statüsünün 36 ncı maddesinin ikinci fıkrasında derpiş olunan ve hukuki uyumsuzlukların çözülmesi hususunda Divanın yargı hakkını önceden tanımayı gerektiren ihtiyari kayda katılma hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — San Fransisco'da 26 Haziran 1945 tarihinde imzalanmış ve 4801 sayılı Kanunla onanmış olan Milletlerarası Adalet Divanı Statüsünün 36 ncı maddesi hükmüncé, Statüye taraf olan Devletlerin, herhangi bir zaman, aynı vecibeyi kabul eden herhangi bir başka Devlete karşı, mevzuu;

a) Bir anlaşmanın yorumlanması;
b) Devletlerarası hukuka ait her husus;
c) Sabit olduğu takdirde, milletlerarası taahhütlerin ihlâlini teşkil edebilecek her olayın gerçekliği;

d) Milletlerarası bir taahhüdün ihlâlinin gerektirdiği tazminatın mahiyet veya vüsatı; olan hukuki uyumsuzlukların hepsi hususunda Divanın yargı hakkını bihakkin ve özel anlaşma olmaksızın mecburi olarak tanıdıklarını beyan edebilecekleri hakkındaki kayda, aşağıdaki şartlar altında iltihak olunmuştur:

1. Karşılıklık;
2. Beş yıllık bir süre için;
3. Uyumsuzluğun ve onu doğuran vakıanın işbu iltihak tarihinden sonra tahaddüs etmiş olması;
4. Uyumsuzluğun Divan Statüsünün 36 ncı maddesinde yazılı uyumsuzluklar zümresinde olması.

Aşağıdaki uyumsuzluklar bunun dışında kalır :

Türkiyenin akit ve kabul etmiş olduğu uyumsuzlukların çözülmesi hususunda başka bir usul derpiş etmekte bulunan sözleşme ve anlaşmaların uygulanmasını doğrudan doğruya veya bilvasıta ilgilendiren uyumsuzluklar.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

ADALET KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Milletlerarası Adalet Divanı Statüsünün 36 ncı maddesinin ikinci fıkrasında derpiş olunan ve hukuki uyumsuzlukların çözülmesi hususunda Divanın yargı hakkını önceden tanımayı gerektiren ihtiyari kayda katılma hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — San Fransisco'da 26 Haziran 1945 tarihinde imzalanmış ve 4801 sayılı Kanunla onanmış olan Milletlerarası Adalet Divanı Statüsünün 36 ncı maddesi hükmüncé, Statüye taraf olan Devletlerin, herhangi bir zaman, aynı vecibeyi kabul eden herhangi bir başka Devlete karşı, mevzuu

a) Bir anlaşmanın yorumlanması;
b) Devletlerarası hukuka ait her husus;
c) Sabit olduğu takdirde, Milletlerarası taahhütlerin ihlâlini teşkil edebilecek her olayın gerçekliği,

d) Milletlerarası bir taahhüdün ihlâlinin gerektirdiği tazminatın mahiyet veya vüsatı;

Olan hukuki uyumsuzlukların hepsi hususunda Divanın yargı hakkını bihakkin ve özel anlaşma olmaksızın mecburi olarak tanıdıklarını beyan edebilecekleri hakkındaki kayda, aşağıdaki şartlar altında iltihak olunmuştur:

1. Mütakabiliyet;
2. Beş yıllık bir süre için;
3. Uyumsuzluğun ve onu doğuran vakıanın işbu iltihak tarihinden sonra tahaddüs etmiş olması;
4. Uyumsuzluğun Divan Statüsünün 36 ncı maddesinde yazılı uyumsuzluklar zümresinde olması.

Aşağıdaki uyumsuzluklar bunun dışında kalır:

Türkiye'nin akit ve kabul etmiş olduğu uyumsuzlukların çözülmesi hususunda başka bir usul derpiş etmekte bulunan sözleşme ve anlaşmaların uygulanmasını doğrudan doğruya veya bilvasıta ilgilendiren uyumsuzluklar.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Hü.

Ad. K.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan <i>R. Peker</i>	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı <i>M. Ökmen</i>
Devlet Bakanı <i>M. A. Renda</i>	Adalet Bakanı <i>Ş. Devrin</i>
Millî Savunma Bakanı <i>C. C. Toydemir</i>	İçişleri Bakanı <i>Ş. Sökmensüer</i>
Dışişleri Bakanı <i>H. Saka</i>	Maliye Bakanı <i>H. N. Keşmir</i>
Millî Eğitim Bakanı <i>Reşat Ş. Sircer</i>	Bayındırlık Bakanı <i>C. K. İncedayı</i>
Ekonomi Bakanı <i>T. B. Balta</i>	Sağlık ve Sosyal Y. Bakanı <i>Dr. B. Uz</i>
Gümrük ve Tekel Bakanı <i>T. Çoşkan</i>	Tarım Bakanı <i>F. Kurdoğlu</i>
Ulaştırma Bakanı <i>Ş. Koçak</i>	Ticaret Bakanı <i>A. İnan</i>
Çalışma Bakanı <i>Dr. S. Irmak</i>	